

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2016. – №2. – С. 121–125.

9. Тименко В. П. Педагогічний дизайн у вищих професійних навчальних закладах технічного профілю / В. П. Тименко // Дизайн-освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (18–19 берез. 2015 р., м. Полтава) / уклад. Є. В. Кулик, І. В. Савенко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. основ виробництва та дизайну. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – 220 с. – Режим доступу : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/5210>.
10. Титаренко В. П. Розвиток дизайн-освіти у вищих навчальних закладах України / В. П. Титаренко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2016. – № 1. – С. 287–290.

УДК 7. 012

Володимир Сьомкін
(Київ, Україна)

ЕТНОДИЗАЙН ЯК ВАЖЛИВА ЛАНКА ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТИ ЩОДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Подальші авторські дослідження напрямів дизайн-діяльності дозволили визначити і обґрунтувати основні напрями дизайн-діяльності, які можуть процесуально і змістовно скласти основу сучасної парадигми технології освіти в галузі дизайну.

Практичне усвідомлення щодо ролі і місця дизайну в розробці багатьох суспільнозначущих проблем свідчить про актуальність подальшої системної роботи з розробки і всебічних досліджень всього кола проблем у контексті суттєвого розширення уявлень про дизайн-діяльність і, зокрема, в сфері проектування і освіти у цій галузі з урахуванням спеціалізацій.

Останні дослідження та публікації з цих питань свідчать, що, зокрема етнодизайн ще недостатньо актуалізувався як системоутворююча і культурутоутворююча категорії майбутньої новітньої парадигми технології освіти, що вже запропонована автором.

Саме цій проблемі етнодизайну присвячується це авторське дослідження і робота.

Мета цієї роботи. *Актуалізувати етнодизайн як суттєву складову парадигми сучасної технології освіти в контексті спеціальності «Дизайн» і відповідних спеціалізацій.*

Методи. *В якості методів дослідження використані: систематизація, аналіз наукових і проектних рішень, класифікація.*

Результати. *Окреслені і актуалізовані новітні напрями дизайн-діяльності і, зокрема, етнодизайн як системо- і культурутоутворююча категорії і важлива ланка парадигми сучасної технології освіти щодо формування спеціальності і спеціалізацій в галузі дизайну.*

Висновки. *Представлені результати актуалізують етнодизайн як важливу ланку в педагогічній системі освіти в галузі дизайну, доповнюють і якісно довершують новітню парадигму технології освіти зі спеціальності «Дизайн».*

Ключові слова: *дизайн, парадигма, освіта, етнодизайн.*

Formulation of the problem in general. Further research directions copyright design - activities allowed to determine and justify the main directions of design - activities, which can procedurally and substantially form the basis of the modern paradigm of technology education in design.

Practical awareness about the role and place of design in the development of many problems suspilnoznachuschih further demonstrates the relevance of the system development and extensive research the full range of issues in the context of significantly expanding notions of design-activity, particularly in the field of design and education in this area in view of specialization .

Recent studies and publications on these issues suggests that particular etnodyzayn not enough aktualizuvavsya as a system and kulturoutvoryuyucha category upcoming modern paradigm of technology education that are being proposed by the author.

It is this poblemi etnodyzaynu dedicated research and author a job.

The purpose of this roboty. *Aktualizuvaty etnodyzayn as an essential component of the paradigm of modern technology education in the context of the specialty "Design" and related specializations.*

Methods. *As the research methods used: classification, analysis and research design solutions, classification.*

Results. *Actualized and outlined new areas of design, particularly as etnodyzayn systemo- and cultures creating an important link categories and paradigms of modern technology education on the formation of the specialty and specialization in design.*

Conclusions. *The results actualize etnodyzayn as an important link in the educational system of education in design, complementary and efficiently complete the latest paradigm of technology education in the specialty "Design".*

Keywords: *design paradigm, education, etnodyzayn,*

Світова культура людства завжди зберігає різноманітність, зокрема мови та предметно-просторового середовища життєдіяльності спільноти, і матеріалізується у наші часи через архітектуру, нові технології, виробництво, декоративно-ужиткове мистецтво і дизайн. У цьому контексті проблеми національного і інтернаціонального з погляду світової культури мають розглядатися як різні шари світоглядного і художнього впливу. Так, загальностильова єдність об'єктів предметного середовища об'єктивно притаманна на сьогодні індустріальній продукції, відповідно проектному дизайну, а також більшості містобудівельних об'єктів, тобто масовій архітектурі. Одночасно, прояви національних особливостей, тобто етнодизайну, в першу чергу, виявляються на регіональному рівні, у декоративно-ужитковому мистецтві, в окремих національних творчих школах, наприклад, в Італії, Фінляндії, державах Прибалтики та інших. У свою чергу, особливості предметно-просторового середовища життєдіяльності людини, поряд з рідною мовою, формують, цементують основи всього етносу і зберігають культурну спільність у контексті держави, етносу, релігії, регіону та інше. Таким чином, подальший розвиток і впровадження сучасних технологій у виробництві актуалізують проблеми національного формоутворення і стильоутворення в різних шарах художнього впливу творчої спільноти, що має знайти відображення в теорії і практиці дизайну, зокрема, етнодизайну, і в першу чергу, в навчальному і проектному процесі, а також у структурі та якості технології освіти в галузі дизайну. Тому, наприклад, ряд дизайн-об'єктів характеризується такими рисами, що притаманні відповідній національній стилізації і, традиціям формоутворення об'єктів етнодизайну. Це: індивідуальні авторські меблі (артдизайн); вироби декоративно-ужиткового мистецтва; туристичні об'єкти ;ресторани; ландшафтні об'єкти; інтерери ; об'єкти малих форм та інше.

Актуалізація сучасних напрямів розвитку дизайну, теоретична і методична розробка цих напрямів значно розширила уявлення про потенціал дизайн-діяльності у контексті збільшення розманіття дизайн-об'єктів, сучасних інноваційних методів та ідеології проектування а також теоретичної розробки відповідних мистецтвознавських аспектів в галузі дизайну. Існують публікації з цих питань [1:1-7], [2:1-4], є авторська монографія, де відображена ця проблематика [3: 20-25; 69-88; 202-265]. Наявність

теоретичної і методичної розробки ряду сучасних напрямів дизайн-діяльності, а також проектна апробація на основі методів дизайн-проектування цих напрямів, актуалізує проблеми, спрямовані на удосконалення структури і якості педагогічної системи освіти в галузі дизайну. До цього часу в жодному дослідженні не ставилось питання інтегрованого підходу до ефективного використання потенціалу методів і засобів притаманних означеним напрямам дизайн-діяльності в окресленому контексті. Ця робота актуалізує і обґрунтовує зміст і сутність парадигми сучасної технології освіти зі спеціальності «Дизайн», спираючись на наступні сучасні напрями дизайн-діяльності, а саме: метод дизайн-програм; екологічний дизайн; бізнес-дизайн; ергодизайн; етнодизайн. притаманних їм методів в процесі освіти у галузі дизайну з врахуванням забезпечення системності, професійності з орієнтацією на практику і якість знань, умінь і навичок сучасної дизайн-діяльності. В навчальних закладах, де є факультети дизайну чи будь-які спеціалізації дизайну, ще майже не знайшли відображення сучасні напрями дизайну, їх професійна проектна ідеологія і науково-проектна стратегія, що не дозволяє забезпечити якість і конкурентність навчально освітніх процесів з врахуванням потреб сьогодення і конкурентного ринку в освіті. Комплексний об'єкт існує як стійка культурна форма, для якої відтворюється відповідна організація діяльності, саме тому організаційна проблематика актуалізується як невід'ємна характеристика самого комплексного об'єкту і як невід'ємна характеристика і істотний предмет дизайн програмування. **Дизайн-програма** – це метод дизайн-проектування (організації і керування проектною діяльністю) комплексного об'єкта, у якому об'єднані в єдиний системно осмислений процес розробка проектно-художньої концепції (дизайн-концепції) складного соціально-культурного об'єкта як змістовного ядра дизайн-програми, і розробка програмно-цільової організації системи діяльності щодо реалізації розробленого об'єкта. Процес розробки дизайн-програм включає три семантично і функціонально взаємозалежні процесуальні блоки дизайн-програмування, що у методичних цілях вичленовані як цілком самостійні: організаційне програмування і керування дизайн-процесом; власне дизайн-процес (перед проектне дослідження, постановка проблеми, формування мети, розробка дизайн-концепції, дизайн-проектування комплексного об'єкта, можлива його реалізація); розробка нормативно-технічної документації в рамках проблематики дизайн-програми. **Екодизайну**, як і дизайну взагалі, притаманне прагнення оптимізувати різноманітні види діяльності, в контексті досягнення найбільш раціональної організації такої діяльності з подальшою дизайн-розробкою всього предметного наповнення відповідного середовища, де реалізується та чи інша діяльність. Різноманіття екопроблематики та аспектів ресурсозбереження а також здорового образу життя і проблематики всього середовища знайшли своє відображення в теоретичних і методичній розробках а також в проектних апробаціях в екологічному дизайні. **Бізнес – дизайн** як сучасний напрям дизайну з'явився на основі попереднього створення першої форми дизайну та комерційного дизайну США, що було пов'язано з процесом конкурентного ринку. Перша форма дизайну це класичний дизайн європейського континенту. Такі види діяльності як інженерінг, дизайн, маркетинг, менеджмент, консалтинг, виробничо-технологічні і фінансово-економічні аспекти – притаманні кожному етапу і протягом усього процесу бізнес-діяльності, саме ці риси характеризують так звану другу форму дизайну. Американський дизайн, як називали його тоді – комерційний дизайн, відчуваючи себе невід'ємною органічною складовою економічної структури суспільства гідно пережив могутні кризові явища 20-30 років ХХ століття, післявоєнний економічний підйом і всі подальші етапи розвитку сьогоденної наддержави. Таким чином, у процесі творчого діалогу європейського «класичного» дизайну та американського «комерційного» дизайну в результаті оптимізації і взаємозбагачення методик і принципів дизайн-діяльності почала формуватись нова (друга) форма дизайну. Дизайн сприймає в якості першої форми дизайну «класичний» дизайн європейський. Поряд з «класичним»

дизайном, що сам по собі представляє досить складне і різноманітне явище, одержав розвиток і знаходить усе більш визначені риси «тотальний дизайн» («не дизайнерський дизайн», «нон-дизайн»). Ці терміни склалися в спеціальній літературі і практиці вже наприкінці 60-х років ХХ століття. Термін «нон-дизайн» (не дизайнерський інакше «тотальний дизайн» або «діловий дизайн» а сьогодні – це бізнес-дизайн) констатує, що дизайнери методами дизайну можуть вирішувати будь-які завдання в умовах і сфері ринкових ситуацій. **Ергодизайн** – це новий сучасний напрям дизайну як органічна та семантично обумовлена інтеграція дизайну та ергономіки в процесі дизайн-проекування і виробництва високоякісної наукоємної конкурентоспроможної багатофункціональної або автоматизованої продукції як комплексного об'єкту, де актуалізація людського чинника визначається як пріоритетні рішення науково-проектних завдань методами ергономіки та дизайну. Постійне розширення напрямів дизайн-діяльності, сфер співпраці дизайну і ергономіки; ускладнення і комплексність дизайн-об'єктів акцентом на людський чинник свідчить про об'єктивну основу формування ергодизайну як сучасного напрямку дизайн – діяльності, що відображає інтеграцію не просто наукоємних дисциплін – дизайну та ергономіки, але і нову філософію рефлексії творення об'єктів і середовища матеріальної культури і художньої культури, а також техносвіту, який перетворить футурологічні об'єкти у реальність навколишнього буття. На сьогодні об'єктами ергодизайну є, наприклад: електронні робочі місця; аеропорти, їх диспетчерська служба; різноманітні за функціями складські автоматизовані виробництва; великі порти та їх інфраструктура; створення і реалізація дизайн - програм; космічні кораблі і станції; об'єкти енергетики, включно А Е С. Таким чином, ергодизайн має в якості основного напрямку актуалізацію дизайнерської і ергономічної діяльності, спрямованої на оптимізацію і забезпечення, зручності, функціонального комфорту і краси, досконалості і засобів краси, умов діяльності а також оптимізація функціонування людини в структурі складних виробничих систем, збереження здоров'я в умовах конкурентного середовища а також екстремальних умов в експлуатації складних об'єктів визначеної функціональної спрямованості середовища життєдіяльності.

Етнодизайн розглядається як важлива і невід'ємна складова парадигми технології освіти в галузі дизайну. Цьому напрямку дизайн-діяльності притаманні риси, що відзеркалюють ідентичність етносу, як джерело культурних і мистецьких традицій, художніх уподобань, розвитку матеріальної і художньої культури. Як підкреслювалось вище, різноманіття об'єктності, поява і впровадження сучасних технологій сприяли розширенню уявлень про національне і інтернаціональне в контексті світогляду на світову матеріальну і художню культуру, регіональні тенденції соціально-культурного і економічного розвитку етносу і цивілізації в цілому. Таким чином, етнодизайн в межах сучасної новітньої парадигми технології освіти, що обґрунтована автором, є важливою дисципліною, яка, зокрема розширює теоретичні уявлення, понятійний апарат дизайну щодо перспектив введення етнодизайну в навчальні плани різних спеціалізацій з спеціальності «Дизайн», і головне, внести творчі акценти у відповідні робочі програми для кожної спеціалізації. Включення у зміст навчального процесу зі спеціальності «Дизайн» проблем щодо зазначених сучасних напрямів дизайн-діяльності відповідають потребам сьогодення: інноваційності освіти, наближення проектно-практичних навичок до сучасного рівня соціально-культурних потреб, а також потенціалу і перспектив розвитку промисловості, науки і сучасної освіти в країні. Професійна рефлексія дизайну з проблем удосконалення освіти свідчить, що **дизайн має очолити очевидну тенденцію щодо випередження формування в освітньому процесі знань, умінь і практичних навичок в галузі дизайну саме в процесі збагачення та оновлення освітніх технологій через широке впровадження у навчальний процес ВУЗів інноваційних методів і принципів: методу і принципів дизайн-програмування; методів і принципів екодизайну; методів і принципів бізнес-дизайну; методів і**

принципів ергодизайн а також методів і принципів етнодизайну. Таким чином, у навчальних планах з дизайну будь-якої спеціалізації а також у відповідних робочих програмах мають знайти відображення проблематика, тематика, завдання, що вводять у освітній процес тенденції і напрями сучасної дизайн-діяльності. Слід підкреслити, що актуалізація і наукова розробка окреслених автором напрямів дизайну в контексті сучасної педагогічної системи дозволяє фактично представити парадигму інноваційної технології освіти ,що може збагатити арсенал, якість і ефективність навчального процесу щодо спеціальності «Дизайн». **А взаємозбагачення методик і принципів сучасних напрямів дизайн-діяльності створює передумови формування нової парадигми сучасної технології освіти зі спеціальності «Дизайн».**

ЛІТЕРАТУРА

1. Азрикан Д.А. *Эргодизайн. Проблемы и перспективы [Текст] // Техническая эстетика -1987. № 3. - С.1-7.*
2. Сьомкін В.В. *Дизайн ,тенденції та напрями розвитку: монографія / В.В.Сьомкін. - К. : Альтерпрес , 2009.- 528 с. : іл., 8 кол. іл.*
3. Чайнова Л.Д. *Качество жизни, эргодизайн и эргономика развития. /Труды ВНИИТЭ. Серия «Качество жизни». Вып. 10. - М., 2004.*
4. Буров А.Ю. *Эргодизайн – эргономика + дизайн или новая дисциплина ? // Техническая эстетика і дизайн . – Київ . 2001 – Вып. № 1. – С.31-33.*
5. Сьомкін В.В. *Проблеми актуалізації екодизайну як напряму дизайн-діяльності / В. В. Сьомкін // Українська культура. Наукові записки РДГУ.- Рівне. 2010 . – Вып. 16 Т. – С. 113-119.*
6. Сьомкін В.В. *Оптимізація професійних функцій дизайн-діяльності / В.В. Сьомкін // МІСТ : Мистецтво , історія ,сучасність , теорія : зб. наук. праць. –К, Вып.11 ІПСМ. НАМ України , 2015 . – С. 236-343.*

УДК 373.5.015.311:745/749

*Володимир Тищенко
(Київ, Україна)*

ВИЯВЛЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ДИЗАЙН-ДІЯЛЬНОСТІ

Звернемося до історії вітчизняної професійної дизайн-освіти. Сутність сучасного поняття «дизайн» в українських і зарубіжних історичних джерелах позначали своєрідними термінами: «утилітарна естетика» (за П. Чубинським), «практична естетика» (за Г. Земпером), «художня праця» (за А. Луначарським), «протодизайн», «етнодизайн» тощо.

У 20-х роках ХХ ст. А. Луначарський започаткував видання журналу «Художня праця», де розміщував власні статті щодо єдності мистецтва і промисловості (рис. 1).

Рис. 1. Художня праця як ретроаналог сучасного дизайну

Так, А. Луначарський зазначав: «технік, який створює предмети побуту, має бути художником, який створює предмети для людини, що хоче не просто споживати, а радіти речам, які споживає. Технік-художник – це інженер, який пройшов раціональну школу з вивчення потреб людського ока, слуху і відповідно до методів, що сприяють